

Ekonomistyrning (2FE255)

Tentamen lördag 23 april 2016, kl. 09.00-12.00

Tillåtna hjälpmedel: Miniräknare (dock inte i mobiltelefon) och ordbok (engelsk-svensk, svensk-engelsk alternativt engelsk-hemlandsspråk)

Tentamenstid: 3 timmar

Tentamen omfattar 14 frågor och kan totalt ge 25 poäng.

- Frågorna 1-9 är faktafrågor som ger 1 poäng vardera. Ett svarsalternativ är mest rätt.
- Frågorna 10-13 är förståelsefrågor som ger max 2 poäng vardera. Svar ska avges med en (1) mening per delfråga. Svar med fler än en (1) mening per delfråga ger avdrag.
- Fråga 14 är en analysfråga. Svaret ger max 8 poäng enligt bifogade poängkriterier.

Tentamenssansvarig: Lars Frimanson. Lars finns tillgänglig på tel. 070-3076620.

Betygsgränser: För G krävs 16 poäng och för VG krävs 23 poäng. Eventuella pluspoäng för under ordinarie termin slutförda gruppuppgifter adderas till poäng från tentamen.

Du ska lämna in den separata svarsblanketten. Glöm inte att skriva ditt anonymitetsnummer.

Besvara alla frågor på avsedd plats i svarsblanketten. Inga lösa underlag ska lämnas in. Svar på förståelsefrågor och analysfrågan avges inom markerade rutor. OBS! Det som står i rutorna är den text som rättas. Text på baksidor eller utanför rutor bedöms ej!

Skriv läsligt: Oläsliga svar kan inte bedömas och ger därför inga poäng.

Skrivningsresultat meddelas via Studentportalen senast tisdag 6 maj. Lösningar är tillgängliga när skrivningsresultaten anslås.

Tid och plats för tentamensutlämning meddelas när resultaten anslås. Efter utlämningstillfället kan tentamen hämtas ut från institutionens expedition.

Lycka till!

Lars, Göran & Janina

FAKTAFRÅGOR - Ange ett (1) svar. Ett svarsalternativ per fråga är mest rätt.

Fråga 1 (1 poäng):

Enligt kursboken (Anthony et al., 2014) är det primära syftet med ekonomistyrning (management control):

- A. Att formulera strategier
- B. Att implementera strategier
- C. Att stödja strategiskt lärande

Svar: B. Se diverse kapitel

Fråga 2 (1 poäng):

Enligt kursboken finns två huvudsakliga synsätt vad gäller syftet med organisationer i en marknadsekonomi: Att tjäna aktieägare (shareholder view) eller intressenter (stakeholder view). Att tjäna intressenter innebär ett fokus på organisationens:

- A. Överlevnad
- B. Lönsamhet
- C. Konkurrensförmåga

Svar: A. Se kap 3.

Fråga 3 (1 poäng):

Enligt kursboken kommer en differentieringsstrategi att resultera i en mer subjektiv och lös (loose) mätning och uppföljning av prestationer för att:

- A. Företaget behöver koordinera mer komplexa samband mellan interna enheter
- B. Företaget verkar i en stabil omgivning med låg grad av osäkerhet
- C. Företaget verkar på en marknad med hög grad av differentiering

Svar: A. Se kap. 4

Fråga 4 (1 poäng):

Enligt kursboken är kontrollerbart resultat (controllable profit) ett resultatmått som är rimligt när den som blir styrd har:

- A. Kontroll över pålägg från huvudkontoret
- B. Kontroll över fasta kostnader från egen ansvarsenhet
- C. Kontroll över direkt och indirekta produktionskostnader

Svar: A. Se kap 4.

Fråga 5 (1 poäng):

Enligt kursboken består två-stegsprissättning (two-step-pricing) av två delar. En rörlig kostnad och en...:

- A. Omkostnad
- B. Fast kostnad
- C. Periodkostnad

Svar: C. Se kap. 8.

Fråga 6 (1 poäng):

I artikeln av Marginson m.fl. formuleras hypotesen att diagnostisk användning av prestationsmått är negativt korrelerat med rollosäkerhet för att:

- A. Uppföljning mot tydliga mål förbättrar målsättningsprocessen
- B. Tydliga mål reducerar risktagande
- C. Mål ökar produktivitet

Svar: A. Se artikeln

Fråga 7 (1 poäng):

I artikeln av Lewis m.fl. diskuteras mellan olika former av bemyndigande (empowerment) och olika typer av spänning (tensions). En sådan spänning beskrivs som latent på individnivån. Den är aktuell vid:

- A. Low empowerment
- B. Obstructed empowerment
- C. Illusory empowerment

Svar: C. Se artikeln

Fråga 8 (1 poäng):

I artikeln av Lind & Strömsten redogörs för att analys av kundlönsamhet (customer profitability analysis) karaktäriseras av kundrelationer med:

- A. Ett lågt tekniskt gränssnitt och ett högt organisatoriskt gränssnitt
- B. Ett högt tekniskt gränssnitt och ett högt organisatoriskt gränssnitt
- C. Ett lågt tekniskt gränssnitt och ett lågt organisatoriskt gränssnitt

Svar: A. Se artikeln.

Fråga 9 (1 poäng):

Armstrongs centrala budskap i sin artikel är att budgeten kan få dysfunktionella effekter genom att den används som ett slags medel för mobbning genom att utöva makt och herravälde över:

- A. Ett kollektiv av individer på olika hierarkiska nivåer
- B. Enskilda individer på samma hierarkiska nivå
- C. Ett kollektiv av individer på samma hierarkiska nivå

Svar: C. Se artikeln

FÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Svara med en (1) mening per delfråga. Svar med fler än en (1) mening per delfråga ger poängavdrag.

Fråga 10 (2 poäng):

Produktivitet (efficiency) och effektivitet (effectiveness) är två skilda begrepp enligt kursboken. Beskriv kortfattat innebörden av produktivitet under A och effektivitet under B.

Svar: A) Förhållandet mellan input och output

B) Förhållandet mellan output och mål

och liknande svar

Fråga 11 (2 poäng):

I artikeln av Frimanson et al. diskuteras flera skäl till varför prediktionen inom ekonomistyrningsforskning – att det finns ett positivt samband mellan uppföljningsfrekvens och stress – kan vara problematisk. Ange ett sådant skäl under A och ett annat under B.

Svar:

- **Uppföljningsmöten påverkar inte långsiktig biologisk stress**
 - **Tidigare studier bygger på tvärsnittsdesign**
 - **Selektionsbias (urval av forskningspersoner)**
 - **Data insamlad under stressfyllda skeenden**
 - **Mätbias; biologisk och psykologisk stress är inte samma sak**
- och liknande svar**

Fråga 12 (2 poäng):

I kursboken anges, enligt motivationsutträngningsteorin (Motivation Crowding Theory), att externa belöningar kan öka total motivation på två principiella sätt. Förklara kortfattat hur. Ge en förklaring under A och en under B.

Svar: - Genom att lägga till en extern belöning och liknande svar

- Genom att ta bort en extern belöning och liknande svar.
och liknande svar

Fråga 13 (2 poäng):

Enligt kursboken består alla styrsystem (management control systems) av ett antal element. Beskriv kortfattat två sådana element, ett under A och ett under B.

Svar: Beskrivningar av: Detector, Asessor, Effector, Communications network, Predictive model, Control device eller Entity/Process being controlled
och liknande svar.

ANALYSFRÅGA

- Din uppgift är att besvara frågan med hjälp av relevanta *begrepp* och *samband*.
- Du behöver inte referera till litteratur.

POÄNGKRITERIER FÖR ANALYSFRÅGAN

0 poäng ges för uppgift som inte besvarats eller besvarats utan analys och utan redovisning av relevanta begrepp och samband i ämnesinnehåll.

2 poäng ges för svar som saknar analys och visar brister i redovisningen av begrepp och samband och inte klart refererar till ämnesinnehåll.

4 poäng ges till svar som uppvisar en *inte helt genomarbetad analys* av uppgiften, men som redovisar *vissa* begrepp och samband baserade på ämnesinnehåll.

6 poäng ges till svar som visar en *relativt genomarbetad analys* av uppgiften och som *relativt uttömmande* redovisar begrepp och samband baserade på ämnesinnehåll.

8 poäng ges till svar som, utöver kriterierna ovan, dessutom visar tecken på ett *självständigt* och *väl genomtänkt* resonerande.

Fråga 14 (8 poäng):

Din uppgift är att använda begrepp och samband från principal-agentteorin (agency theory) och analysera centrala skillnader mellan A) styrning av en chef för en standardkostnadsenhet (engineered expense centre) och B) styrning av en chef för en renodlad kostnadsenhet (discretionary expense centre).

TIPS! Skissa först på ett kladdpapper innan du bestämmer dig och skriver ditt slutgiltiga svar i svarsblanketten.

Svar: Rättningen bygger på en samlad bedömning av användning av relevanta begrepp och samband enligt poängkriterierna. Se kursboken.